

3. Михаило Анхијалски (XII век)

Био је ученик и васпитаник анхијалског митрополита, а заузео је патријаршијску столицу 1170. до 1178. године. Налазио се на функцији продекана цариградског патријарха, а имао је и титулу консула филозофа. Његово дело *Беседа* сачувано је касније у два преписа (codex Escarienses у-II-10 и codex Bagossianus 131). Његови радови нам доносе низ драгоцених података о политици Византијског царства на Балканском полуострву. Михаило је постао цариградски патријарх. Посебно је значајан његов податак из друге половине XII века, који први спомине назив "Босанац".

3.1. Манојло I Комнин склапа с Угрима мир

"Нека припадне (sc. нама, Угрима) веома плодни, за јахање погодни и подводни Срем и нека буде под твојом (sc. царевом) влашћу и управом"⁴⁶⁹.

(Browning, New source, p. 202, 556-558)

"Нека области које се простиру отуда (тј. од Срема) па до илирске земље и европских Дарданаца буду у твојим границама и међама, нека се откину од наших и припадају твојима"⁴⁷⁰.

(Browning, New source, p. 202, 560-р. 203, 562)

"И Хрват и Босанац нека буду уписани у таблице Ромеја"⁴⁷¹.

(Browning, New source, p. 203, 568-569)

⁴⁶⁹ Већ је издавач беседе Browning, New source, 179-181. констатовао да Анхијалски овде преноси одредбе византијско-угарског уговора из 1167, када је Стефан III притиснут опасношћу од новог похода византијске војске, пристао на уговор са царем Манојлом I Комненом. Тада је Византији било поново признато право на посед Срема, којег је формално имао угарски принц Бела Алексејев.

⁴⁷⁰ Овде се мисли на Хрватску и Далмацију као остале делове поседа Беле Алексејеве, које су по уговору из 1167. припале цару Манојлу I Комнину.
⁴⁷¹ Шилић сматра да је византијска војска пред Јованом Дукмом (1165) заузела све земље између Бојане и Дрине, а да су тек уговором 1167. "Срем, Хрватска с Далмацијом и Босна остале у трајном поседу византијском".

Остале одредбе овог уговора садржавале су: да угарски архиепископ буде потчињен царској власти; да Угри плаћају Византинцима данак; да Угри дају таоце.

4. Летопис попа Дукљанина (XII век)

То дело Дуброванин Лудовик Туберо Цријевић (1459-1527) назива *Anales*, а Иван Луциус *Regnum Sclavorum*, док га је сам његов аутор назвао *Libellus Gathorum* или *Regnum Sclavorum*. Овај историјски извор саставила је једна висока црквена личност у другој половини XII века (између 1150-1180) у граду Бару. Неки историчари сматрају да је аутор овог дела надбискуп Гргур родом Задранин.

Дело приказује најстарију историју Јужних Словена све до XII века. У Летопису попа Дукљанина Загорје или Србија, читава унутрашњост до граница Хрватске, подељена је током реке Дрине на Босну и Рашку. То је уједно сведочанство о јединству Босне и Србије.

Поп Дукљанин назива Босну земљом с границама од Дрине до Борове Главе, док му је Рашка источно од Дрине до Липљана и Лаба. Граница Босне с југа била је истоветна као и данас између Херцеговине и Босне.

4.1. О Босни

"Deinde Maritima in duas divisit provincias: a loco Dalmae, ubi rex tunc manebat et synodus tunc facta est, usque ad Valdevino vocavit Croatiam Albam, quae et inferior Dalmatia dicitur, cui inferiori Dalmatiae, consensu domini papae Stephani et legatorum eius, instituit Salontanam ecclesiam metropolim, sub cuius regimine has ecclesias statuit, videlicet: Spalatum, Tragurium, Scardonam, Arausonam, quod nunc est castellum Jadrac, Enonam, [Teninium⁴⁷²] Arbum, Absarum, Veglam et Epitaurum, quod nunc dicitur Ragusium. Item ab eodem loco Dalmae usque Bambalonam civitatem, quae nunc dicitur Dyrrachium, Croatiam Rubeam vocavit, quae et superior Dalmatia dicitur. Et sicuti inferiori Dalmatiae Salontanam ecclesiam

⁴⁷² Ф. Шилић умеће иза Нинске бискупије бискупију Тениниум-Книнску бискупију основану око 1040. године и сматра да јој је тај податак испрошан преписивача.